

Koncepce Tvůrčí producentské skupiny společenské publicistiky a dokumentaristiky

Vypracoval: Petr Kubica

1.

Zaměření a strategie Tvůrčí producentské skupiny společenské publicistiky a dokumentaristiky

a/

Programové priority

Významná role tvůrčí producentské skupiny společenské publicistiky a dokumentaristiky bude spočívat v realizaci dokumentárních filmů a dalších pořadů, reprezentativních pro původní tvorbu České televize. Ve své produkci se bude snažit reflektovat podstatná společenská, politická, historická a kulturní témata. Ve vývoji a realizaci bude lpět na kvalitě zpracování, důraz bude klást na významový dosah stejně jako na tvůrčí původnost.

Společným jmenovatelem odlišných autorských přístupů, které producentská skupina bude zastřešovat, je orientace na společnost v nejširším smyslu, přičemž originalita jednotlivých filmů a pořadů vzešlých z její tvůrčí dílny by v rámci televize veřejné služby měla reprezentovat kritické myšlení. Každé potenciální téma dokumentu je relevantní, pokud tvůrci naleznou jeho průnik do žité zkušenosti, pokud jej propojí s širšími kontexty života společnosti. Programově bude využívat celou škálu možností, kterou nabízí současná světová dokumentární tvorba. Estetická svěbytnost přitom musí vždy napomáhat zkoumání vztahů, zákonitostí a proměn společenského dění. Jeho poznání ale rozšiřuje o kulturní a symbolický rozměr.

Toto východisko tvůrčí producentské skupiny těsně svazuje obraz situace české společnosti s aktuálním rozvojem dokumentární tvorby a vyjadřuje vůli vyprávět o společenských tématech odpovídajícími uměleckými prostředky.

Tvůrčí producentská skupina společenské publicistiky a dokumentaristiky bude realizovat dokumentární snímky a dokumentární cykly především pro druhý programový okruh. V souladu s programovou koncepcí České televize se bude podílet na vysílání dalších kanálů, do nichž se bude snažit vstoupit tématicky významně a na vysoké realizační úrovni. Tvůrčí skupina bude usilovat o reprezentaci českého dokumentárního filmu hlavním vysíláním prvního programu jakožto vlajkové lodi České televize. Na druhou stranu je připravena podílet se na dokumentární tvorbě pro sportovní kanál i pro připravovaný kanál zaměřený na tvorbu pro děti a vzdělávací pořady; tento zájem vyplývá i z toho, že sportovní dokument či dokument pro děti v českém kontextu v podstatě neexistují. Obecně by pro Českou televizi měla být jednou ze základů objevů a inovací. Důležitá také bude účast tvůrčí skupiny na domácích a zahraničních koprodukčních projektech.

b/

Charakteristika původní tvorby

Cílem tvůrčí skupiny je dokumentární tvorba přemýšlející o historických, ekonomických, sociálních a politických souvislostech české současnosti. Tvůrčí

skupina si musí být vědoma toho, že se její produkce bude neustále ocitat ve vztahu k společenskopolitickému kontextu, musí být vedena ostražitostí, aby se dokument nestal výrazem dobové ideologie anebo naopak jen její pouhou negativisticky subverzivní korekturou. Na druhé straně je třeba umožnit tvorbu názorovou. Kontext jednoho díla je celé televizní vysílání, proto i názorově velmi vyhraněný film může být vyvažován televizní debatou při svém uvedení, spíše než neutralizací jeho hran uvnitř díla.

Základem práce tvůrčí skupiny pak je humanistické a liberálně demokratické stanovisko, k němuž náleží pluralismus jako různorodost názorových a estetických hodnot. Českou společnost lze promýšlet z různých stran a i z tohoto důvodu je pro práci tvůrčí skupiny důležitá vnímavost, kritická mysl jako protiklad jakéhokoli dogmatismu, důvěra v rozumnou komunikaci, schopnost zaujímat pozice, které slučují jednotlivosti a rozporuplnosti, argumentační síla schopná obhajovat jednotlivá díla i jejich autory.

Nejinak tomu je s estetickými kritérii, které pracovně vnímejme jako implicitní, neboť jsou formovány proměnami dokumentární tvorby. Podstatné je, že tvůrčí skupina neustále sleduje vývoj světové dokumentaristiky a je si vědoma historického vývoje českého a světového dokumentu. Pro tvůrce je tedy nejen referenční plochou, ale umožňuje jim hledat přiměřenou metodu pro konkrétní téma.

Shrme-li tedy rámeček, charakterizující původní tvorbu tvůrčí producentské skupiny společenské publicistiky a dokumentaristiky, tak zásadní je to, že musí být v čele ve volbě a ztvárnění témat, která navíc sama přináší a ve spolupráci s dokumentaristy je otevírá společenské diskusi. Tvůrčí skupina by zároveň měla být výrazná zájmem a úsilím o estetickou různost, již rozumíme zkoumáním vztahu dokumentu k jiným druhům televizní tvorby, variety žánrů samotné dokumentární tvorby i progresivní trendy výhradně televizní produkce (reality tv jako alternativa sociální dokumentaristiky apod.).

Určujícím faktorem charakterizujícím tvorbu tvůrčí skupiny je okruh autorů. Skupina bude otevřeně, v kritickém duchu a v souladu s interními pravidly České televize komunikovat se všemi tvůrci, kteří se na ni obrátí se svými náměty, zváží všechny náměty, které jí budou přiděleny, je neustále otevřená spolupráci s externími tvůrci na podloží aktivní dramaturgie. Jednou z možností je metoda, známá jako „call for papers“ ve sféře akademických periodik - tvůrčí skupina autory seznámí s tématy pro určité období (aniž by tím ale po danou dobu odmítala jiná témata), vyhlásí je jako priority, přijímá a hodnotí náměty, zároveň ale aktivně vyhledává a oslovuje tvůrce, kteří jsou příslibem vhodného zpracování témat v rámci těchto okruhů.

Vedle tohoto proměnlivého zdroje se bude skupina opírat o vlnu dokumentaristů, kteří se v uplynulých letech přičinili o rozvoj domácí dokumentární tvorby a učinili z ní významnou sílu české kinematografie. Seznam tvůrců je v kapitole Strategie komunikace s autory. Je-li nemožné krátce charakterizovat rámeček původní tvorby tvůrčí producentské skupiny, neboť ta je závislá na proměnlivých činitelích zprostředkování (naladění instituce, technologie, estetické normy, divácké vnímání), tak zmíněný seznam tvůrců může být jistým vodítkem.

Zároveň díky řadě z nich by část tvorby tvůrčí skupiny měla být reprezentativní na mezinárodní úrovni. S tím také souvisí úsilí směřující k mezinárodnímu koprodukčnímu financování projektů, tedy vyhledávání koprodukčních projektů a nabízení původních projektů ke koprodukcím s využitím všech možností, které mezinárodní trh nabízí.

Tvůrčí producentská skupina společenské publicistiky a dokumentaristiky bude rovněž mostem mezi studenty a čerstvými absolventy dokumentární tvorby a Českou televizí, bude spojnicí mezi akademickým vzděláním a tvůrčí prací ve významné instituci veřejné služby. Tvůrčí skupina bude otevřená všem kreativním impulsům, které vycházejí z českých filmových škol. Dílem své tvorby a v rámci, který pro novou tvorbu nastavují interní pravidla České televize (vývoj projektu, výroba pilotu apod.), bude laboratoří, v níž se může spojit živelnost s potenciálem významného producenta dokumentární tvorby. Přímá podpora tvůrčích talentů již během jejich studia je svým způsobem závazkem vyplývajícím ze samé podstaty služby veřejnosti vysíláním.

Tvůrčí skupina bude rozvíjet úzké vazby na významné instituce, které se mohou podílet na iniciaci, produkci, recepci a reflexi dokumentárního filmu. Patří k nim autorské organizace, vysoké školy, Národní filmový archiv, kina, festivaly a přehlídky, média. S tím souvisí i spolupráce s výraznými osobnostmi napříč společenským a kulturním spektrem. Společně vytvářejí síť vztahů a závislostí, v níž se projevují různé síly podmiňující existenci dokumentárního filmu.

Pojem dokumentární film zahrnuje nejen uměleckou produkci a distribuci, ale také představu, jíž si společnost v určité době o dokumentu vytváří. Tvůrčí skupina nemůže stát stranou: musí do tohoto prostoru vstupovat jednotlivými díly a zároveň musí jemně vnímat jejich působnost a kritickou reflexi.

Tvůrčí skupina je připravena na novou situaci vyplývající z procesních a organizačních změn v oblasti původní tvorby. Patří k ní soutěživost, trpělivost práce při vývoji projektu, důslednost při jeho obhajobě, nezbytnost dostat všem interním pravidlům a požadavkům instituce včetně rozpočtové kázně, nápaditost přinášející alternativní návrhy, energie přinášející nové podněty i péče o propagaci a reprezentaci jednotlivých děl. To všechno jsou prvky podmiňující úroveň původní tvorby tvůrčí producentské skupiny.

V rámci tvůrčí skupiny budou dramaturgové i tvůrci stimulováni k neustálému dialogu ohledně tvůrčí koncepce, vizuální formy, ideových stanovisek, aby se zamezilo situaci, kdy se dramaturgové obklopují statickým monolitem navzájem podobných autorů a o rutinní formě televizního dokumentu panuje tichá dohoda.

Tvůrčí skupina si musí být vědoma toho, že nestačí snímek pouze odvysílat, ale že je důležité se o něj co nejkomplexněji postarat. Standardem je dokument (film jako událost) prezentovat na webu České televize včetně odborných podkladů a dalších textů, rozhovorů, videobonusů s podnětným nepoužitým materiálem, audionahrávek s vybranými rozhovory v jejich celé délce. Propracované PR materiály o jednotlivých pořadech by také měly být standardem.

bb/

Předpoklady k práci kreativního producenta (dílem nahrazuje bod 7 požadované osnovy konceptu)

Vzhledem k tomu, že popisuji pozici tvůrčí skupiny a zároveň jsem nikdy s žádnou z českých televizí nespolupracoval, tak v krátké osobní vsuvce navazující na přiložený životopis shrnu zkušenost, jež mě k tomu snad opravňuje.

Moje práce byla vždy odborná i organizační. Už během studií jsem převzal jihlavské městské kino jako soukromý podnikatel. Naučil jsem se účetnictví, ekonomické rozvaze, žádostem i výúčtování grantů, naučil jsem se finanční odpovědnosti, protože každá chyba znamenala osobní ztrátu. Provozoval jsem další kina, spoluzaložil Přehlídku animovaného filmu (dnes PAF Olomouc), otevřel jsem antikvariát a strávil rok a půl na civilní službě v ústavu pro přestálé psychiatricky nemocné pacienty. Stal jsem se jednatelem sdružení pořádajícího Mezinárodní festival dokumentárních filmů v Jihlavě a jeho programovým ředitelem. Podíílím se na jeho dramaturgii i designu a na všech jeho aktivitách, k nimž patřilo spoluzaložení trhu East Silver, vybudování on-line portálu Doc-Air (dnes DocAllianceFilms.com), veškerá publikační činnost (sborníky DO, DokRevue, knihy) a dlouholetá spolupráce s Institutem dokumentárního filmu. Během spolupráce festivalu s olomouckou univerzitou na pořádání Academiafilmu jsem byl jeho hlavním dramaturgem (populárněvědecký film). Kdysi převzaté jihlavské kino jsem dovedl k jeho úplné rekonstrukci a poté jsem v této oblasti přestal podnikat. Mezitím jsem jako odborný asistent nastoupil na Katedru dokumentární tvorby pražské FAMU a už deset let jsem v kontaktu se všemi fázemi tvorby od nápadu a námětu až k hodnocení filmů na klauzurách. Setkal jsem se s řadou studentů, z nichž mnozí dnes ovlivňují podobu českého dokumentu, z pozice zástupce vedoucího katedry znám chod této veřejné instituce. Díky této souhře mám úplný přehled o současné české dokumentární tvorbě včetně studentské a nezávislé produkce, orientuji se v současném světovém dokumentu, neustále si rozšiřuji svoje znalosti z historie českého a světového dokumentárního filmu. Věřím, že to jsou hodnoty, které mají váhu. Na druhou stranu jsou mechanismy instituce, které musím poznat. Jejich osvojení ale bude trvat nepoměrně kratší dobu.

Vždy jsem se snažil budovat rámce, které umožňují růst. Tvůrčí produkční skupinu vnímám jako významného prostředníka mezi autorem a publikem a do jisté míry také jako myšlenkový trust, soustřeďující široké povědomí o politice a historii, o společenských i přírodních vědách, o uměleckých výbojích, o tom, co je aktuální a nové. Jen tak může být základnou pro svobodnou promluvu dokumentárního filmu, který může investigativně sestupovat pod povrch veřejných dat a událostí, který může být moderním edukativním cyklem, který se pokusí navázat na přetrženou tradici populárněvědeckého filmu, který rozvíjí dokumentární cross-žánry.

Televize je často negativně vnímána jako místo, kde se utváří realita. Mým cílem je, aby také byla místem, které utváří a formuje kritické myšlení o světě, ve kterém žijeme.

c/

Cílové skupiny, cílový programový okruh

V současné době je kanál ČT2 vnímán jako úzkoprofilový, cílící na vyhraněné divácké skupiny. Divácký strop je v podstatě podmíněn zaměřením druhého kanálu a hodnota tak tkví ve sledovanosti v určité divácké skupině, přičemž ČT2 si zakládá na tzv. unikátní cílové skupině, tedy na lidech s vyšším vzděláním a vyššími příjmy. Podle veřejných zdrojů měl v loňském roce z českých dokumentů největší sledovanost snímek *Katka* (427 tis. diváků), následujících několik nejvíce sledovaných dokumentů zhlédlo průměrně kolem 300 tis. diváků, průměrná sledovanost českých dokumentů v hlavním vysílacím čase byla nižší. Obecná charakteristika divácké skupiny a údaje o sledovanosti týkající se českého

dokumentu tedy vymezují základní pole, do něhož budou dokumentární snímky tvůrčí produkční skupiny společenské publicistiky a dokumentaristiky vstupovat.

Tvůrčí skupina bude zajišťovat pořady pro druhý kanál České televize (solitérní hodinové a půlhodinové snímky, cykly), které budou naplňovat poslání televize veřejné služby vysíláním s tím, že by pro ně měla být charakteristická tématická objektivita a tvůrčí vynalézavost. Vnímáme-li v souladu s koncepcí generálního ředitele první program České televize jako kanál „ukazující to nejlepší, co má k dispozici,“ tak by jeho součástí měly být i výrazné dokumenty, které v sobě spojí kvalitu a atraktivnost. K těmto dvěma kritériím je třeba přiřadit i třetí, a tím je společenská významnost a přitažlivost konkrétních témat (politika, ekonomika, ale i sport). Tvůrčí skupina bude ve vnitřní soutěži České televize usilovat o vývoj a prosazení dokumentů takových témat a takového zpracování, které budou vysílány i v rámci prvního kanálu a osloví tak i další cílové skupiny.

I když se tvůrčí skupina bude soustřeďovat na produkci dokumentu s velkým společenským dosahem, tak bude také připravena na vývoj formátů a pořadů pro sportovní a případný dětský/vzdělávací kanál České televize. Je také otevřena spolupráci s dalšími tvůrčími produkčními skupinami nejen publicistické a dokumentární tvorby, s níž se její zaměření částečně protíná (tvůrčí skupiny vzdělávací tvorby, kulturní tvorby, reality).

Podstatná je spolupráce s divizí nových médií, která rozšiřuje klasické vysílání o internet či rozsáhlou práci se sociálními sítěmi. Možnost vybírat z archívu pořadů zajišťuje trvání filmu. Bez cílené propagace (k níž patří i propagace uvnitř samotného televizního programu), jež opět pracuje s různými cílovými skupinami, se ale on-line archív může snadno stát toliko úložištěm.

Důležitou poznámkou, týkající se snahy oslovit vedle předpokládané i jiné cílové skupiny diváků prostřednictvím dalších programových okruhů, je, že i když tvůrčí skupina lpí na výsostnosti zpracování a síle či provokativnosti témat, tak v žádném případě nepředstavuje elitářské myšlení. Je si naopak vědoma různého potenciálu různých metod dokumentární tvorby, je si vědoma subverzivního potenciálu některých jevů masové kultury, zajímá ji a bude usilovat o co nejširší dopad produkováných dokumentárních pořadů na televizní národ.

Tvůrčí skupina nepřistupuje na to, že média slouží k odpolitizování či přímo ohlupování mas, jakkoli je to oblíbené a pohodlné východisko. Svoji tvorbou se naopak chce obracet k svobodným občanům státu, kteří spolurozhodují o svých záležitostech.

I z tohoto důvodu musí být tvůrčí skupina citlivá ke kolektivním představám, k názorům různých sociálních vrstev typickým pro konkrétní období, musí si být vědoma latentních dispozic a z nich vyplývajících vzorců jednání. Více než k jedinečným veřejným událostem (které jsou především předmětem zpravodajství) musí svoji pozornost obracet k mentalitě každodennosti, k sociálnímu chování a formám vyjadřování, které jsou skutečným podhoubím pro zlomové okamžiky. I tato citlivost ovlivňuje situovanost dokumentu vůči cílovým diváckým skupinám.

Nejde o to dělat televizi pro menšiny, ale společensky významné je dělat televizi s programy o menšinách pro většinu. S vědomím fragmentarizace divácké obce musí hledat sjednocující prvky a ty tkví v kvalitě jednotlivých pořadů, které vyrábí. Tedy v

tom, o čem se v halasnosti sporů o Českou televizi tak málo mluví, neboť významné části jejího programu nikdo nevěnuje kritickou pozornost.

Tvůrčí skupina by také měla využívat možností uvádění kvalitních dokumentů v digitalizovaných kinech. Z hlediska množství diváků či zisku je to zanedbatelné, ale z hlediska PR a identity instituce je to jen přínosné. Ze stejného důvodu je důležité úsilí o prezentaci produkováných filmů na domácích i zahraničních festivalech a přehlídkách, s čímž souvisí možnost uvádění rozšířených, tzv. festivalových verzí televizních dokumentů.

2.

Strategie vyhledávání, hodnocení a výběru programových projektů

Pro dokumentární tvorbu platí, že musí postihovat často i velmi složité fenomény současnosti a v tomto znepokojujícím úsilí by měla být vedena kritickou myslí. Platí také, že to, co se v uměleckém díle skrývá jako pravda, nelze převést na pojem. Ve spojení živé reality a přemýšlivého uměleckého konání tkví jedinečnost společenského dokumentu.

Když to velmi zjednodušíme, tak jsou tři výchozí faktory. Prvním je téma (i jen ta jedna myšlenka, která se svou závažností projevuje jako výpovědní jádro budoucího filmu), druhým způsob jeho zpracování a třetím autorský rukopis, který zpracování konkrétního tématu podmiňuje. Spojuje je takřka nepostihnutelný tmel podmínek, souvislostí i náhod.

I s jejich vědomím musí kreativní producent přistupovat ke všem třem předpokladům díla, musí být schopen posoudit téma v kulturněspolečenských souvislostech, musí mít paměť, kdy a jakou formou bylo zpracováno v českém a světovém kontextu, musí zvážit všechna rizika, která souvisejí s jeho vyjádřením filmem. I z tohoto kontextu vyplývá, že musí zároveň sám objevovat témata, jimž se dosud dokumentární film vyhýbal a nabízet je ke zpracování zvoleným autorům.

Kreativní producent musí být pro tvůrce partnerem při dialogu o tom, jak by konkrétní téma mělo být zpracováno a opět musí využívat všech svých neustále doplňovaných znalostí o metodách dokumentárního filmu a o jejich jemných posunech v českém a světovém kontextu.

Kreativní producent musí mít úplnou znalost díla jednotlivých tvůrců, s nimiž jedná. Zároveň musí mít přehled o domácí filmové a televizní tvorbě, přesněji o jednotlivých tvůrčích včetně těch začínajících. Jen tak může být schopen posoudit jaká rizika ze spojení tvůrce s tématem a jeho zpracováním vycházejí. S důvěrou i důsledností pramenící z odpovědnosti musí být kreativní producent partnerem tvůrce i během realizace projektu, neustále tedy zajišťuje dynamickou rovnováhu mezi institucí a tvůrcem.

Za těchto předpokladů může kreativní producent s podporou svého týmu a za dodržení všech interních postupů na cestě k programové radě (mj. registrace námětů, průběžná evidence jeho projednávání) zvažovat všechny předložené náměty a nabídky ke koprodukční spolupráci a také na základě tématu či inspirace zahraničními počiny sám započít vývoj konkrétního tématu ve spolupráci s osloveným tvůrcem či tvůrci.

Strategii vyhledávání tedy nelze převést na prostou mechaniku, protože neprobíhá v podobě lineárního procesu. Odehrává se ve vzájemném působení mezi partnery, přičemž ze strany kreativního producenta a jeho nejbližších spolupracovníků je pro

vzájemnou komunikaci základem otevřenost, vzdělání, zkušenost i schopnost argumentace. V dalších úrovních jsou pak jím připravené návrhy posuzovány s ohledem na harmonii celého programu.

Kreativní producent musí zaujímat stanovisko k předkládaným námětům s vědomím, že problematika hodnocení je jednou z nejcitlivějších, neboť je velmi těžké posuzovat téma a metodu dokumentárního díla, které nelze opřít o závazný scénář. U dokumentárního filmu opravdu mnohé nelze narýsovat předem, vyplývá to z jeho povahy a nejistoty světa, jehož je obrazem. Existují ale prvky, které ve spojení vzdělanosti a zkušenosti jednoznačně předznamenají potencialitu připravovaného díla.

Hodnocení tedy v sobě zahrnuje poměřování kontextem všech výše zmíněných faktorů, k nimž se ještě přiřazuje programový plán České televize. Obecně by pro Tvůrčí producentskou skupinu společenské publicistiky a dokumentaristiky mělo být vlastní osobní jednání podloženo analytickým textem. Jednání, které v dialogu shrne vědomí o problému i požadované nároky, zakládá důvěru tvůrců v práci tvůrčí skupiny a obecně v otevřenost České televize. Samozřejmostí je dokumentace (stanovisko tvůrčí skupiny, další posudky), která jasný a konzistentní postoj tvůrčí skupiny k předkládanému námětu uloží do paměti instituce.

Na druhé straně musí kreativní producent na stejném základě (všechna jemnost kontextu, znalost pramenů a vlivů) obhajovat již připravované dílo v různých úrovních projektového řízení v oblasti vývoje a výroby pořadů. V součinnosti s tvůrcem musí obhájit téma i metodu, vizuálně působivý portrét stejně jako rozřesenou investigaci, časosběr natáčený skrytou kamerou v nebezpečném prostředí stejně jako mockumentary realizované v ateliéru.

Za podstatnou považují také jednoznačnost a rychlost jednání za předpoklad, že autor rovněž odpovědně přistupuje na pravidlo, že svůj námět dodá ve stavu jasné zformulované látky, metody a stylu a že prokáže svůj přístup do primárního prostředí, kde bude film realizovat. Za smysluplnou považují proaktivní dramaturgii, kdy například k realizaci cyklu je vyzvána skupina režisérů, kteří i mezi sebou vzájemně vytvoří skupinovou dynamiku směřující k tvůrčí soutěži a prestiži výsledku, který i tímto vlivem dosáhne lepší kvality. Pro prezentaci látek považují za smysluplné nejprve osobní jednání, ale je-li látka slibná, nechť je prověřena performancí interního pitching fóra. Tento typ debaty nad látkami současně vede k jejich třibení uvnitř dramaturgické skupiny a zajišťuje lepší informovanost o podstatě realizovaných námětů.

3.

Strategie komunikace s autory

Základem práce tvůrčí skupiny je úplná znalost české dokumentární krajiny, což znamená nejen komunikovat se zavedenými tvůrci, ale odpovědně spolupracovat i s adepty dokumentární tvorby. Orientovanost se nemůže omezovat jen na dokumentární film, je třeba mít povědomí o české hrané a animované tvorbě, o pracovnících v dalších filmových profesích (kamera, střih), obecně o pohybech české kultury.